

V Mariboru, 1.10.2020

SETEV OZIMNIH ŽIT

1) Čas setve in vozne poti

Optimalni čas za setev ozimne pšenice pri nas še vedno ostaja med 10. in 25. oktobrom, za setev ječmenov, tritikala in rži pa med 1. in 10. oktobrom. Pri setvi izven teh optimalnih časov bolj primerna setev pire, ki jo lahko sejemo še v prvi polovici novembra.

Zaradi lažje in bolj natančne izvedbe vseh agrotehničnih ukrepov v posevkih ozimnih žit priporočamo izvedbo vozni poti, s tem da se zaprejo posamezne vrste na sejalnici. Prednost izvedbe vozni poti in uporabe ozkih gum na strojih in traktorjih je razen večje natančnosti pri izvedbi dognojevanj in škropljenj v bolj enakomernem zorenju in enakomerni kakovosti. Če si iste vozne poti naredimo na posejanem posevku pri vsakem prehodu ponovno potlačimo rastline, ki ostajajo v času zorenja bolj zelene, imajo pa tudi manjše klase. Ker ostali del parcele običajno hitreje normalno dozori, pri žetvi imamo več primesi, če opravljamo žetev, ko so ti deli še zeleni, če pa žanjemo v času ko dozori tudi te rastline na in ob kolesnicah pa nam se običajno zmanjšajo kakovostni parametri pri odkupu, posebej v primeru padavin v času žetve.

2) Kakovost semena in izbira sorte

Setev kakovostnega semena predstavlja osnovni pogoj za ekonomsko zanimivo pridelavo žit, saj je uspeh pridelave pri setvi problematičnega semena ob vseh nadaljnjih vlaganjih omejen. Zato, kljub temu, da strošek nakupa kakovostnega semena predstavlja precejšnji del stroškov pred jesensko setvijo svetujemo pridelovalcem, da pri nabavi kakovostnega semena ne varčujejo. Če smo prisiljeni na varčevanje pri pridelavi je smiselno varčevati na delu pridelave, kjer so direktni učinki varčevanja na pridelek manjši in po možnosti nadomestljivi pri poznejši agrotehnik. Pri setvi domačega, tudi s kemičnimi pripravki tretiranega semena se lahko pogosteje pojavi pšenična trda ali smrdljiva snet, katero pridelovalci odkrijejo zelo pozno, praviloma v času žetve. Zaradi neprijetnega vonja zrnja je običajno okuženi pridelek pri odkupu zavržen in ga ni možno prodati, če pa ga pustimo na njivi pa predstavlja nevarnost za okužbe tudi v naslednjih obdobjih. Pridelek žita z njive okužene s trdo snetjo ni primeren niti za krmo živali, v zadnjih letih so ga zavračale tudi bioplinarne, zato ga je bilo najbolj primerno zakopati globlje v tla. V času ko z ogledom ugotovimo okužbo na njivi ni več možno opraviti učinkovitega kemičnega zatiranja te bolezni.

Tudi pri nakupu semena je potrebno biti pozoren na izenačenost semena in absolutno težo semena, saj sta ta dva parametra precej odločilna za kakovost in zdravstveno stanje semena. Ker so s fungicidi tretirana semena obarvana, običajno pridelovalci povezujejo obarvanost semena z boljšim zdravstvenim stanjem semena, kar pa vedno ni pravilo. Pri uporabi barvil pri dodelavi semena je enakomerna pobarvanost semena pokazatelj enakomernega mešanja, ni pa nujno, da seme, ki ni enakomerno pobarvano ni dovolj zaščiteno z fungicidom, saj sam fungicid, ki se nanaša na seme običajno ni intenzivne barve, barvilo pa jim se dodaja dodatno. Potrebno pa je biti pozoren na podatke z deklaracije, ki jo je potrebno obvezno shraniti.

Količina semena za setev je zelo odvisna od priprave tal in lastnosti sorte in se giblje od 160-220 kg/ha pri sortah, ki dobro razraščajo, oziroma 250-300 kg/ha pri sortah ki slabše razraščajo. K priporočeni količini semena za setev je potrebno dodati 10-15 % več semena, če talni pogoji v času setve niso idealni, saj se pri navedenih količinah za posamezne sorte računa, da bo vsako seme klilo in se bo iz vsakega semena razvila 1 rastlina.

Na trgu je veliko sort ozimne pšenice in ječmen zato je odločitev o izbiri primerne sorte za pridelovalce nekoliko težja. Ko izbiramo sorto ozimne pšenice moramo že pred setvijo točno vedeti namen pridelave, proizvodni potencial njive na kateri pšenico pridelujemo in kaj smo pripravljeni v pridelavo vložiti. Ker je ozimna pšenica tržno blago, bomo podatek o prodajni ceni izvedeli komaj ob žetvi. Dosedanje izkušnje pri pridelavi bolj kakovostnih sort ozimne pšenice niso preveč spodbudne za pridelovalce, saj je cenovna razlika med A in B1 kakovostnim razredom premajhna, da bi nadoknadila prednost sort B1 kakovostnega razreda pri višini pridelka. V praksi pridelovalci lažje zagotovijo visoke pridelke kot visoko in stalno kakovost. Za zagotavljanje visoke kakovosti je razen izbire primerne sorte potrebno dosledno izvajati vse agrotehnične ukrepe in imeti primerne vremenske pogoje v času zorenja in žetve, na katere pa nimamo veliko vpliva.

Zato je pri izbiri sort in upoštevajoč sedanje pogoje pri odkupu pšenice smiselno upoštevati pogoje, ki jih imamo za pridelavo, predvsem tip tal in med priporočenimi sortami izbrati sorte s katerimi lahko dosegamo visoke pridelke in krušno kakovost. Sorte se po tipu klasa razlikujejo in jih uvrščamo med golice ali resnice. Glede višine pridelka in kakovostnih parametrov med njimi ni večjih razlik. Pri gojenju resnic je običajno nekoliko manj škod zaradi ptičev, divjih pujskov in druge divjadi in so tudi zaradi tega za pridelavo zanimive.

3) Gnojenje

Za doseganje visokih pridelkov tla morajo biti dobro preskrbljena s potrebnimi, rastlinam dostopnimi hranili. V začetnih fazah rasti morajo imeti na razpolago fosfor in kalij, dušik pa v večjem obsegu za razvoj potrebujejo spomladi. V jesenskem času je, posebej v toplejših jesenih dušik potreben za razkroj rastlinskih ostankov predposevka, zato so včasih na parcelah z veliko rastlinskih ostankov koruznice, glav in listja pese ali drugih rastlinskih ostankov potrebe po dušiku precejšnje in ga že jeseni rastlinam lahko primanjkuje, kar je opaziti po svetlejši barvi rastlin. To je posebej vidno na delih kjer je na površini prisotno ali je podorano veliko rastlinskih ostankov z zelo širokim razmerjem C:N (suha koruznica, trav ali suhi ostanki gorjušice in facelije). Zato je v tem primeru smiselno že pred setvijo izkoristiti dušik iz gnojevke ali tudi mineralnih gnojil, če računamo na jesenski razkroj večjih količin rastlinskih ostankov. Pri tem je potrebno upoštevati omejitev uporabe dušika iz Uredbe o varstvu voda pred nitrati iz kmetijskih virov, pri kateri je vnos dušika v tla v obliki mineralnih gnojil v času od 1. septembra do 1. decembra (začetek časovne omejitve prepovedi za ozimne) lahko največ 40 kg/ha N (največ 87 kg/ha UREE, ali 148 kg/ha KAN-a, v tem primeru se gnoji samo s PK gnojili. V primeru gnojenja z gnojilom NPK 7:20:30 je odmerek lahko največ 570 kg/ha, v primeru gnojenja z NPK 15:15:15 pa 270 kg/ha.

Potrebna makrohranila in tudi mikrohranila zagotavljamo iz talne raztopine, kam prispejo iz mineralnih gnojil, organskih gnojil ali mineralizacijo organske snovi kot tudi s sproščanjem vezanih hranil iz glinenih delcev. V zadnjem času med hranila, ki jih je rastlinam potrebno dodajati sodi tudi žveplo, saj je od dostopnosti tega rastlinam odvisna količina in kakovost pridelka. Dostopnost žvepla je zelo pomembna v času pred prezimitvijo in takoj po prezimitvi, zato v primeru, da v kolobarju ne uporabljamo hlevski gnoj, pri jesenskem osnovnem gnojenju priporočamo uporabo gnojil, ki vsebujejo žveplo, oziroma uporabo dušičnih gnojil zgodaj spomladi s večjo vsebnostjo žvepla.

Draga Zdravec univ.dipl.inž.kmet.

Specialistka za poljedelstvo

Timotej Horvat mag.kmet.